

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Könskvotering inom politiken

Eftersträvansvärt eller inte?

Författare: Emma Persson
Handledare: Stefan Höjelid
Examinator: Johanna Jormfeldt
Termin: VT15
Ämne: Samhällsvetenskap
Nivå: Avancerad
Kurskod: SH500L

Abstrakt

Today equal representation between the genders in parliament is something to be desired. One way to reach the goal of equal representation is by using quotas. The purpose of the study is to research the lack of equality in elected institutions by using a perspective on quotas. The study also seeks to find answers to if using quotas is a good method according to gender studies. A text analysis is being used to find reasonable solutions to the study's presented complications. By analyzing different texts about quotas some of the more common arguments in the discussion about using quotas in parliaments were highlighted. Some of the more frequent arguments to implement quotas are that it would be more just but also that women and men may have different interests, experiences and therefore equal representation would be a question of resources. Another argument is that a parliament can only be seen as legitimate if it is equally represented. Opponents to political quotas often argue that it would be unfair to use quotas since the terms would be different for women and men. Other frequently used arguments revolve around quotas being undemocratic. These arguments furthermore deem the competence of people to be of no importance and that no one wants to get the position through allocation by quotas. The study shows that according to gender studies, quotas are something to advocate. The reason is that today women have more barriers to representation in parliaments than men. When women and men are in different spheres the gender order can consist and therefore the structure of power will be the same. By using quotas to achieve equal representation the separation between the genders will also decrease and the structure can change.

Nyckelord

Könskvotering, Genus, Jämställdhet, Politisk representation

Keywords

Quotas, Gender, Equality, political representation

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställning	2
1.3 Begreppsdefinition	3
1.3.1 Kvotering	3
1.3.2 Genus	3
1.3.3 Jämställdhet	3
2 Metod	5
2.1 Kvalitativ argumentationsanalys	5
2.1.1 Metodproblem	6
2.2 Material och urval	7
2.2.1 Materialproblem	8
2.3 Analysverktyg	9
3 En historisk överblick	10
3.1 Nytt kvinnoideal	11
3.1.1 Varannan damernas	12
3.2 Nordens kvinnorepresentation	13
4 Förklaringar till ökad kvinnorepresentation	16
4.1 Strukturella förklaringsmodeller	16
4.2 Politiska strategier	17
5 Teoretisk referensram	19
5.1 Genussystemet – Yvonne Hirdman	20
5.2 Socialt förkroppsligande – Raewyn Connell	22
6 Könskvotering	27
6.1 Fördelar med kvotering	28
6.2 Nackdelar med kvotering	30
7 Resultatanalys	32
8 Slutsatser	34
Referenser	37

1 Inledning

Att uppnå jämställdhet anses idag vara önskvärt men frågan är hur detta kan uppnås? På grund av strävan att nå jämställdhet mellan kvinnor och män har även könskvotering ökat i ett flertal länder, dock i olika former. Det finns ett flertal åsikter för eller emot användandet av kvotering.¹ Förespråkare menar att kvotering kan vara ett effektivt och snabbt sätt att nå målet, dvs. jämställdhet, medan motståndare ofta hävdar att kompetens och kunskap måste vara det primära när valet av anställd eller representant görs. Kön ska enligt motståndarna inte spela någon roll utan den mest kompetenta ska få arbetet eftersom det annars finns risk för kompetensfall.² Idag sker könskvotering inom politiken i ett flertal länder även om det ser ut på olika sätt. Vissa länder använder sig av en lagstadgad könskvotering vilket innebär att reglerna är fastställda i konstitutionen eller vallagen. I Sverige och ett flertal andra länder används istället frivillig könskvotering, även kallad partikvotering. Detta innebär att partierna själva har beslutat om könskvotering och infört dessa beslut i sitt partis interna regler.³

Att kvinnor inte ska diskrimineras på grund av sitt kön är tydligt utskrivet i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Utöver dessa rättigheter har ett flertal tillägg uppkommit under årens gång. Konventionen om medborgliga och politiska rättigheter (KMPR) och konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (KESKR) fastställer kvinnors rättigheter tydligare än den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. I dessa dokument tydliggör och förstärks kvinnors rättigheter och att varje medlemsstat har ett ansvar att värna om både kvinnor och mäns rättigheter. I och med detta tillägg säkerställs skyddet mot könsdiskriminering, utöver dessa tillägg har ett flertal andra gjorts. CEDAW (FN:s konvention om avskaffandet av alla slags diskriminering av kvinnor) fastställer hårdare krav på medlemsländerna i frågan om jämställdhet. Konventionen tar bland annat upp frågor som berör kvinnors särskilda skydd, såsom skydd från prostitution. CEDAW belyser också kvinnors rättighet att vara delaktiga i det politiska livet och att positiv särbehandling kan användas som ett medel för att uppnå jämställdhet. Dokumentet tydliggör att diskriminering inte endast rör medvetna handlingar utan även handlingar som indirekt leder till diskriminering. Den kritik som uppkommit mot konventionen är att implementeringen inte är tillräckligt stark. De åtgärder som ett oberoende FN-organ

---

¹ Dahlerup D. & Freidenvall L. 2008 s. 5

² Ibid. s. 19

³ Ibid. s. 33-f

lägger fram vid eventuella fall är inte bindande för medlemsstaterna.⁴ 1995 beslutades det om ännu en deklARATION angående kvinnor och mäns jämställdhet, kallad Pekingdeklarationen. Denna deklARATION har betydelse eftersom problemställningen förändras. Tidigare har målet och syftet till stor del varit att framställa kvinnors brist på resurser eller vilja till delaktighet i exempelvis politiska beslut. I och med denna deklARATION förändras perspektivet, istället fastställer den att det finns institutionella och kulturella orsakar till att kvinnor hindras och exkluderas från politisk representation. Detta blir tydligt eftersom Pekingdeklarationen bland annat belyser att det existerar en ojämn relation av makten mellan könen. Deklarationen fastställer hur underrepresentationen av kvinnor inom politiken kan lösas genom positiva handlingar, alltså faktiska åtgärder, samt att strävan ska vara en jämn fördelning av representationen. Det senare skiljer sig också från tidigare dokument. I dessa har målet varit att få in fler kvinnor i den politiska representationen, i och med denna deklARATION blir målet att det ska vara lika många kvinnor som män.⁵

Jag kommer att undersöka diskussionen om könskvotering, det vill säga vilka för och motargument som är vanliga förekommande. Dessa argument kommer sedan att analyseras utifrån två olika genusteorier. Genom att göra detta hoppas jag komma fram till ett resultat om könskvoteringen kan ses som en önskvärd eller icke-önskvärd metod för att nå jämställdhet inom den politiska representationen.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att utifrån ett könskvoteringsperspektiv belysa den ojämställdhet som existerar inom den politiska sfären. Genom att belysa könskvotering utifrån två genusteorier syftar också studien till att se huruvida kvotering är en önskvärd metod till att öka jämställdheten mellan könen inom politiken.

1.2 Frågeställning

1. Vilka fördelar och nackdelar framställs i diskussionen om könskvotering inom politiken?
2. Hur väl stämmer dessa argument ihop med genusteorierna?

---

⁴ SOU 2007:067

⁵ Ibid

1.3 Begreppsdefinition

1.3.1 Kvotering

När jag nämner kvotering i uppsatsen innebär det könskvotering, det vill säga om inget annat nämns. Begreppet kvotering förklaras här genom citatet från Drude Dahlerup och Lenita Freidenvalls bok *Kvotering*⁶

Kvotering kan definieras som en målinriktad rekrytering med syftet att snabbt rätta till önskade skevheter i samhället.

1.3.2 Genus

Genusbegreppet används i modern forskning som en skiljelinje mellan det biologiska och det sociala könet. Ett sådant perspektiv innebär att istället för att studera biologiska skillnader studeras istället de konstruerade uppfattningarna och relationer som existerar mellan könen samt vilka konsekvenser dessa ger. I senare genusforskning har detta synsätt allt mer ifrågasatts och istället har genusforskningen syftat till att granska allt som rör relationen mellan män och kvinnor.⁷

1.3.3 Jämställdhet

Begreppet jämställdhet kan delas in i två olika kategorier och innebörder, nämligen formell och reell jämställdhet. Formell jämställdhet innebär att alla individer ska ha samma rättigheter, oavsett vilken grupp som individen tillskrivs. Det innebär att varje medborgare ska inneha samma rättigheter. I ett sådant perspektiv kan inte positiv särbehandling eller kvotering användas, detta eftersom behandlingen inte blir densamma till alla medborgare.

Reell jämställdhet innebär istället att individens förutsättningar påverkar vilka rättigheter som är nödvändiga. Ett sådant jämställdhetsbegrepp har utgångspunkten i att alla individer ska ha samma ha möjlighet till samma ställning och inflytande. Eftersom förutsättningarna för könen är olika kan det vara nödvändigt med positiv särbehandling eller kvotering. Om formell jämställdhet strävar efter lika behandling strävar reell jämställdhet istället efter lika resultat. Utgår man från formell jämställdhet istället för reell jämställdhet kan det leda till att rådande ordning mellan könen kan fortskrida.⁸

---

⁶ Dahlerup D. & Freidenvall L. 2008 s. 10

⁷ SOU 2007:067

⁸ Ibid

Enligt Nationalencyklopedin beskrivs jämställdhet som följande:

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Jämställdhet är närbesläktat med jämlikhet. Medan jämlikhet rör alla människors lika värde är jämställdhet emellertid förbehållet förhållandet mellan könen⁹.

---

⁹ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/j%C3%A4mst%C3%A4lldhet>

2 Metod

I detta kapitel kommer mitt metodval presenteras. Jag har genomfört en kvalitativ argumentationsanalys utifrån tidigare forskning. Utöver det kommer jag lyfta upp några av de problem som kan uppstå vid ett sådant val av metod. I kapitlet kommer också urvalet av tidigare forskning gås igenom samt en redogörelse om vilken form av analytisk referensram som framtagits för att besvara syftet.

2.1 Kvalitativ argumentationsanalys

Undersökning är av kvalitativt slag eftersom syftet är att fastställa argument i diskussionen om könskvotering. Intresset i studien ligger i att se hur argumentationen om könskvotering går, det är alltså en betoning på innehållet och åsikter. En kvalitativ textanalys syftar till att se det bakomliggande temat i materialet som används i undersökning.¹⁰ Genom att studera tidigare forskning i området kan jag fastställa vanliga argument för och emot könskvotering.

Studiens syfte är att kartlägga argument om könskvotering, texterna som används i studierna syftar också till att besvara denna frågeställning. Av den anledningen är det också rimligt att föra en argumentationsanalys utifrån den tidigare forskningen. En argumentationsanalys syftar till att lyfta fram de ståndpunkter som finns utifrån en viss utgångspunkt, samt vilka skäl det finns till dessa ståndpunkter. I en sådan analys är det viktigt att granska om argumentationsfrågan är tydlig. I undersökningen är frågan könskvotering inom politiken. Materialet från tidigare forskning syftar också till att undersöka könskvotering som fenomen och ståndpunkter för båda sidor. Det är också väsentligt att se hur författaren angriper frågan. I de artiklar och avhandlingar som till stor del legat till grund för denna studie är det tydligt att syftet är att redovisa olika svar samt resonemang som ligger bakom de olika argumenten.¹¹ Vid en argumentationsanalys systematiseras innehållet i texterna som ligger till grund för studien. Genom en systematisering så blir innehållet översiktligt och ståndpunkterna i frågan tydliggörs. En textanalys, i detta fall argumentationsanalys, innebär mer än en sammanfattning av texten. Av den anledningen är det centralt att vid undersökningen precisera frågor för att lyfta fram relevanta delar av det material som studeras.¹² De frågor som används för att undersöka texten blir därmed också ett analysverktyg. Det är

---

¹⁰ Bryman A. 2002. s. 368

¹¹ Hellspong L och Ledin P. 2001. s. 108-f

¹² Esaiasson P m.fl. 2012. s. 210-ff

därför viktigt att fundera över frågornas validitet. Om frågorna är felställda riskeras det att studiens syfte inte uppfylls¹³. De frågor som jag använt mig av vid argumentationsanalysen utgår från frågeställningen, det vill säga *vilka argument är vanliga bland förespråkare för könskvotering?* och *vilka argument används mot könskvotering?*

Vid en argumentationsanalys finns det två tillvägagångssätt. Det går att studera texterna med ett öppet förhållningssätt eller med tänkbara svar på frågorna. Har man redan tänkbara svar på frågorna som undersöks påbörjas analysen tidigt i undersökningen. Jag har valt att inneha ett öppet förhållningssätt i argumentationsanalysen. Det innebär istället att materialet styr svaret på frågorna, det vill säga att det som kommer att lyftas fram utgår från vad som hittas i det studerade materialet.¹⁴

Undersökningen vilar inte på debattinlägg utan redogörande och utredande avhandlingar eller artiklar. Dessa har en tydlig öppen prövning, det vill säga att de resonerar pro et contra, alltså både för och emot könskvotering. De argument som tas upp utgår mestadels från formella grunder. Det kan exempelvis vara konsekvensskäl eller rättighetsskäl, där författarna till exempel hänvisar till rättviseaspekter eller negativa konsekvenser när politiska beslut endast fattas av män.¹⁵

2.1.1 Metodproblem

Att inneha ett öppet förhållningssätt vid en argumentationsanalys är inte helt oproblematiskt. Risken finns att andra aspekter än studiens syfte återfinns i materialet. Väcker dessa intresse kan irrelevant information få stort utrymme i studien vilket kan leda till att problemställningen inte besvaras.¹⁶ Av den anledningen är det också centralt att de preciserade frågorna får styra analysen av materialet, på så sätt minskas risken att fel sak undersöks.

Vid en argumentationsanalys är det nödvändigt att tolka materialet, det vill säga att texten som ligger till grund ska förstås i förhållande till frågan som ställs. Vid tolkningar finns det ett antal faktorer som påverkar vad som framställs i studien. Frågans karaktär är en faktor, andra faktorer är tankens klarhet, valet av

---

¹³ Esaiasson P m.fl. 2012. s. 216

¹⁴ Ibid s. 217

¹⁵ Hellspång L. och Ledin P. 2001. s. 111-f

¹⁶ Esaiasson P. m.fl. 2012. s. 217.

tolkningsperspektiv samt avståndet mellan texten och forskaren. Tankens klarhet innebär att texten som analyseras lyfter upp studiens fråga. Skribenten kanske inte har reflekterat över det som undersökningen syftar till att besvara. Vid tolkningar av texter kan en skilja mellan två former av budskap, manifesta eller latent. Latenta budskap innebär att argumenten ligger ”under ytan” medan manifesta budskap går att utläsa direkt från texten. I denna studie har materialet som använts för att besvara syftet inte några latent budskap och frågan som studeras är tydligt förekommande i texterna. Vid en textanalys är det också väsentligt att ta hänsyn till tolkningsperspektiv. Detta innebär att man bör fundera över vad texten har för betydelse för sig själv men också vad den kan betyda för avsändaren. Detta kan vara mer centralt när andra former av texter studeras, då avsändaren kan ha ett annat syfte än att endast redovisa olika ståndpunkter i frågan. De texter som använts i studien har också en tidsmässig, social och kulturell närhet vilken förenklar tolkningen av innehållet.¹⁷

Eftersom det är nödvändigt att tolka materialet vid en textanalys kan det vara viktigt att fastställa sin egen ståndpunkt i frågan. Detta så att inte omedvetna och felaktiga tolkningar görs. Min personliga åsikt är att könskvotering är ett effektivt sätt och en faktisk åtgärd som kan göra skillnad för att nå reell jämställdhet inom politisk representation. Det är dock inte helt oproblematiskt att införa könskvotering eftersom andra aspekter bör tas i beaktning vid politisk representation. Genom att tydliggöra min egen ståndpunkt förenklar jag min värdering av argumenten och analysen, detta eftersom jag i större utsträckning kommer ifrågasätta min egen tolkning. Att utföra studien utan att fastställa den egna ståndpunkten i frågan riskerar att omedvetna tolkningar görs till fördel för könskvotering. Samtidigt går det inte att frångå att de egna erfarenheterna påverkar ens tolkningar av materialet. Detta är inte endast ett problem vid kvalitativa textanalyser utan är ett ständigt problem inom samhällsvetenskaplig forskning.¹⁸

2.2 Material och urval

Material gällande kvinnors möjligheter inom politiken och om aspekterna kring kvotering finns i stor utsträckning. Två forskare vars forskning har använts till stor del i undersökningen är Lenita Freidenvalls och Drude Dahlrups. Båda dessa forskare har

---

¹⁷ Esaiasson P. m.fl. 2012. s. 221-f

¹⁸ Ibid. s. 222

undersökt den kvinnliga representationen inom politiken och könskvotering. I flera av deras publikationer lyfts flera aspekter upp gällande könskvotering och materialet har varit mycket användbart för min studie. Genom att studera deras texter har det varit möjligt att lyfta upp de argument som existerar för och emot könskvotering inom politiken.

Som tidigare skrivit har jag till största del utgått från Lenita Freidenvall och Drude Dahlerups publikationer. *Vägen till varannan damernas*, författad av Freidenvall, är en avhandling vars syfte är att fastställa betydelsen av medvetet handlande för att öka den kvinnliga representationen inom politiken. Några av de många aspekter som undersöks är hur nomineringsprocesser, kvinnors roll och partiers strategier påverkar den kvinnliga representationen, såväl mellan parlament som mellan partier. Det material som ligger till grund till *Vägen till varannan damernas* består bland annat av dokument från partikongresser och enkäter till ordförandena i nomineringskommittéerna inom samtliga partier¹⁹. I avhandlingen finns flera argument både för och emot könskvotering.

Drude Dahlerup, professor inom statsvetenskap, har utgett flera publikationer om kvinnor inom politiken samt haft ett flertal uppdrag i arbeten som behandlar kvinnlig politisk representation. Hennes artiklar om könskvotering har ett tydligt pro et contra resonemang och är därför mycket lämpliga att använda i min studie.

2.2.1 Materialproblem

Undersökning behandlar könskvotering och genus. I den tidigare forskningen framställs fördelarna oftast mer centralt än nackdelarna, vilket skulle kunna tolkas som om skribenterna är något subjektiva i frågan. Detta ger också något skevt urval. Att hitta material och forskning som belyser nackdelarna av kvotering är dock betydligt svårare. Det material som ligger till grund för min undersökning belyser nackdelarna men inte i samma utsträckning som fördelarna. Ofta motsägs också de argument som är kritiska till könskvotering. Denna frågesättning är inte lika vanligt förekommande i de argument som är positiva till könskvotering.

Det kan också vara intressant att lyfta upp att mycket av det material som används i studien är författat av kvinnliga forskare. Anledningen till detta är att det med största

---

¹⁹ Wängnerud L (2007) Statsvetenskaplig Tidskrift, nr 3

sannolikhet är fler kvinnor som forskar och intresserar sig av detta ämne än män. Anledningen kan kanske just bero på genus och att könskvotering ses som en typiskt ”kvinnofråga”.

2.3 Analysverktyg

Teorierna som framkommer i undersökningen kan uppfattas som stora. Att en teori är stor innebär att den är abstrakt och att klyftan mellan teori och empiri är betydande. Teorierna som framtas är omfattande och kan användas i flera syften, inte endast för att undersöka huruvida kvotering är en gynnsam metod för att uppnå jämställdhet. Det går dock att hävda att teorierna som lyfts fram är på mellannivå, ett begrepp som Merton infört. Abstrakta och stora teorier riskerar att leda till att de inte är tillämpningsbara inom forskning. Så är inte fallet här. En teori på mellannivå existerar, till skillnad från stora teorier, på begränsade områden. Syftet med sådana teorier är att försöka förklara ett begränsat perspektiv av samhället med hjälp av teorin.²⁰ Genusteorier kan förklara flera samband inom samhället, men dock med samma utgångspunkt, det vill säga förhållandet mellan män och kvinnor. I undersökningen syftar genusteorierna till att besvara huruvida kvotering är fördelaktigt inom politisk representation. Andra frågeformuleringar där teorierna kunnat vara aktuella är exempelvis att undersöka hur lärare kommunicerar med flickor respektive pojkar. I en sådan undersökning hade genusteorierna kunnat ge svar om läraren har en genusmedveten aspekt i sin kommunikation eller inte.

Genus och kvotering är ett aktuellt ämne idag och har varit det under många år. Material som behandlar ämnet finns också i stor utsträckning men mycket av det är inte relevant för mina frågeställningar. Flera undersökningar om genus handlar om genus i förhållande till något annat, exempelvis genus och skolan eller genus och litteraturen. Det finns dock en del litteratur om genus och dess betydelse. För att framställa en teori som är användbar i relation till undersökningens syfte har sådant material varit mer användbart. Teorierna som används i studien grundas i Yvonne Hirdman och Raewyn Connells föreställningar om genus. Genom att läsa material författat av båda forskarna och lyfta ut det mest väsentliga har två analysverktyg tagits fram. Dessa har sedan använts för att bedöma huruvida argumenten för eller emot könskvotering stämmer överens med teorierna om genus.

---

²⁰ Bryman A. 2002. s. 17-f

3 En historisk överblick

I denna del av uppsatsen kommer jag att redogöra för hur den kvinnliga representationen inom politiken förändrats, framförallt under 1900-talet. Genom att tydliggöra det historiska sambandet går det också att se att diskussionen om kvinnlig representation inom folkvalda parlament inte när något nytt, inte heller diskussionen om kvotering.

Under det senaste århundrandet har maktförhållandena förändrats i samhället, kvinnor har erhållit allt mer makt. Kjell Österberg betonar vikten av de organiserade kvinnorörelserna som har kämpat för sina rättigheter och på så sätt skapat förändringar i maktbalansen. Kvinnorörelsen Fredrika-Bremer-förbundet bildades 1884 och dess mål var den enskilda kvinnans frigörelse och en samhällsförbättring. Under sekelskiftet skulle frågan om politiskt medbestämmande och lika rösträtt bli allt mer väsentlig för förbundet.²¹ Under sekelskiftet växte kvinnorörelsen sig starkare och klimatet i samhället var annorlunda än tidigare. Arbetarklassen hade blivit större och fler arbetare organiserade sig i fackförbund. Det var även under denna tid som de moderna partierna bildades och mötte de stora folkrörelserna, ex. socialdemokraterna och arbetarrörelsen. Kravet på en demokratisering av samhället blev en viktigare fråga samtidigt som de nya samhällsgrupperna önskade en ökad möjlighet att delta i den politiska processen.

Den kvinnliga rösträttsrörelsen, som framförallt drevs av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR), bestod utav kvinnor som representerade olika ideologier. LKPR bestod till största del av liberala kvinnor men även konservativa och socialdemokratiska kvinnor anslöt sig till organisationen.²² Rösträttsreformen 1919/1921 ledde till att kvinnor och män hade lika rättigheter i fråga om politiskt representation., verkligheten blev dock annorlunda. Andelen kvinnliga parlamentariker ökade långsamt. På vallistorna placerades kvinnorna på ogynnsamma platser, så kallad icke-valbar plats. Sådana platser garanterade inte en riksdagsrepresentation utan grundades på partiets valframgång. Den kvinnliga representationen strax efter rösträttsreformen skilde sig även mellan partierna.²³ Partierna bildade kvinnoförbund inom sina egna partier efter att kvinnor fått rösträtt. Det är mycket troligt att dessa

---

²¹ Svanström Y och Östberg K. 2004 s. 143-ff

²² Ibid. s. 148-f

²³ Freidenvall L. 2006 s. 57-f

bildades för att locka kvinnliga röster åt partiet men kvinnoförbunden var även opinionsbildare och påtryckningsgrupper.²⁴ Kvinnoförbunden var till stor del styrda av partierna och därmed av männen. Förbunden fick också ofta kritik av partiet när kvinnors röster på partiet blev lägre än förväntat.²⁵ Framförallt bidrog dessa förbund till den moderna välfärdsstaten eftersom de inriktade sig på frågor som handlade om barntillsyn och vård av gamla och sjuka. Detta har även bidragit till att kvinnor inom politiken, även i modern tid, till största del är inriktade på ”mjuka” frågor.²⁶

3.1 Nytt kvinnoideal

Under 60-talet tog kvinnokampen en ny vändning och nya frågor diskuterades, nämligen kvinnors plats i arbetslivet. I slutet av 50-talet hade arbetsbristen ökat vilket bidrog till att kvinnor blev mer eftertraktade i arbetslivet. Av den anledningen blev även husmodersidealet allt mer ifrågasatt.²⁷ Kvinnor skulle nu vara lönearbetare. Detta skulle i sin tur bidra till att kvinnor inte längre var ekonomiskt beroende av män. Tvåförsörjarmodellen blev idealet där individuellt ansvarstagande för sin ekonomi hyllades.²⁸ Inte endast kvinnosynen ändrades under detta årtionde utan även synen på relationen mellan de olika könen. Eva Moberg menar att kvinnans frigörelse endast är möjlig vid ekonomiskt oberoende tillsammans med en förändring av mannens roll.²⁹ Under 60-talet publicerades ett flertal böcker som behandlade relationen mellan könen. Dessa handlade inte om biologiska skillnader utan om sociala konventioner. Problemet existerade i människors inlärd vanor och traditioner. För att jämställdhet ska kunna existera krävs det alltså en förändring av båda könen. Kvinnans roll inom arbetslivet och som ekonomiska försörjare var tvungen att förstärkas samtidigt som mannens ansvar för hem och familj behövde öka.³⁰ Årtiondet efter var det mest händelserika eftersom flera reformer genomfördes. Dessa reformer bidrog till en ökad jämställdhet inom ett flertal områden. Inom politiken märktes detta genom en fördubbling av kvinnorepresentationen i riksdagen under 70-talet.³¹ Kvinnoförbundens strategi hade fram till 1970-talet framförallt varit att rekrytera kvinnor till partiarbete och nominera kvinnor vid val. I slutet av 1960-talet hade frågan om kvinnlig representation spridit sig.

---

²⁴ Svanström Y och Östberg K. 2004 s. 156

²⁵ Freidenvall L 2006 s. 63

²⁶ Svanström Y och Östberg K. 2004 s. 156-f

²⁷ Ibid. s. 158

²⁸ Freidenvall L. 2006 s. 65

²⁹ Svanström Y och Östberg K. 2004 s. 158

³⁰ Freidenvall L. 2006 s. 65-f

³¹ Svanström Y och Östberg K. 2004 s. 161

Många partier skrev in en ökad kvinnorepresentation som ett mål i sina partiprogram. Samtliga partiers kvinnorepresentation ökade under 70-talet.³²

3.1.1 Varannan damernas

Kravet på en ökad kvinnorepresentation inom de politiska partierna blev allt mer tydligt när Fredrika-Bremer-Förbundet krävde att införa könskvotering genom varvade listor i vallagen, detta var år 1980. Det beslutades aldrig om någon lag men debatten om kvinnorepresentation inom politiken var i full gång. Den offentliga utredningen ”Varannan damernas” berörde framförallt kvinnorepresentationen i statliga styrelser men påverkade säkerligen också diskussionen om representationen inom politiken.³³ Utredningens syfte var att föreslå åtgärder för att öka kvinnorepresentationen i bland annat statliga styrelser och kommittéer. Namnet Varannan damernas beskriver det mål som utredningen hade, nämligen delad makt mellan kvinnor och män. Problematiken med låg kvinnorepresentation inom politiken beskrevs som ett demokratiskt problem. Kvinnor representera hälften av befolkningen och deras erfarenheter är inte alltid desamma som mäns. För att beslut ska kunna fattas som både möter kvinnor och mäns erfarenheter krävs det en jämn fördelning mellan könen. Eftersom könen besitter olika kunskaper är det även en resursfråga. Att ta vara på den kunskapen som kvinnor besitter är väsentligt så att inte viktiga frågeställningar och områden blir förbisedda.³⁴

Varannan damernas var således en resursfråga och en demokratifråga men det existerade även en rättviseaspekt. För att det skulle vara möjligt att framföra kvinnors intressen var det även nödvändigt att kvinnor var representerade inom politiken. Problematiken förflyttades från individuell till strukturell nivå. Samhället dominerades av män och för att kvinnor skulle få en möjlighet att påverka var det ett krav att män avstod från makt och inflytande. Utredningen gav även förslag på olika mål att uppnå. Om dessa mål inte kunde uppfyllas på frivillig väg framstod kvotering som ett alternativ. Utredningen gav verkan. Kvinnoorganisationer och fackföreningar ökade, deras krav var att få mer inflytande och tillgång till platser i styrelserummen. Samtliga partier rekommenderade en ökad kvinnorepresentation. Varvade listor blev vanligt inom

---

³² Freidenvall L. 2006 s. 69-ff

³³ Wide J. 2006 s. 176

³⁴ SOU 1987:19

partierna. Detta ansågs inte vara kvotering utan ett tillvägagångssätt för att nå jämnare könsfördelning.³⁵

Under 90-talet bildades en grupp av feminister, kallade stödstrumporna, som påverkade partierna att gå till handling i fråga om representationsfrågorna. Stödstrumporna blev mycket uppmärksammade och hade folkets stöd. Även om frågan om kvotering redan hade pågått ett tag var stödstrumporna mer drastiska. De hotade med att bilda ett eget kvinnoparti och ett sådant parti visade sig ha stöd av en stor del av folket, målet var dock att påverka de rådande partierna till en ökad kvinnorepresentation. Hotet om kvinnopartiet drev partierna att gå ihop och gemensamt införa fler kvinnor på sina vallistor, detta för att visa att det inte var nödvändigt med något kvinnoparti.³⁶

3.2 Nordens kvinnorepresentation

Som tidigare nämnt ökade kvinnorepresentationen i den svenska politiken under 1970-talet vilket var ett genombrott för kvinnor som ville engagera sig i politiken. Jämförs Sverige och resten av Nordens kvinnorepresentation internationellt var det stora skillnader, länder i Norden hade betydligt mycket högre representation av kvinnor. Anledningarna till detta är flera och forskare är oense i frågan. Det är däremot bevisat att ett högt antal kvinnor i politiken är vanligare och lättare att nå i ett proportionellt valsystem än ett majoritetssystem.³⁷ Idag är det inte något nordiskt land som har flest kvinnor representerade inom politiken utan det är Rwanda. Detta grundar sig i landets införande av lagstadgad kvotering, vilket de nordiska länderna inte använder sig av. Sverige som ligger på andra plats i fråga om kvinnorepresentation inom politiken använder sig av frivillig kvotering. Frivillig kvotering innebär att partierna själva beslutar om de vill använda sig av kvotering eller inte. Finland och Danmark är två länder som visar att kvotering inte behövs för att nå en hög kvinnorepresentation. Båda länderna är högt rankade på listorna men använder sig inte av någon slags kvotering.³⁸ Att representationen varit så pass hög inom Norden förklaras bland annat utifrån att det finns en jämställdhetskultur som främjar kvinnors karriär inom politiken. Det har även argumenterats om att utvecklingen av valsystemet i de nordiska länderna har drivit fram en hög kvinnorepresentation. Sådana förklaringar brister eftersom det innebär att

---

³⁵ Freidenvall L. 2006 s. 126-ff

³⁶ Wide J. 2006 s. 176-f

³⁷ Wängnerud L. 1999 s. 21-f

³⁸ Dahlerup D & Freidenvall L. 2008 s. 33-ff

förändringen av representationen av kvinnor i politiken endast är något som sker med andra förändringar, såsom valsystemet. Eftersom kvinnorepresentationen har ökat drastiskt i Sverige under 1970-talet och framåt menar Diane Sainsbury att detta inte kan förklaras genom förändringar i valsystemet eftersom det inte har skett några väsentliga förändringar sen 1970-talet.³⁹

Kvinnorepresentationen inom Sveriges riksdag har ökat markant sedan kvinnlig rösträtt infördes. Till en början var kvinnorepresentationen mycket låg i både den första och andra kammaren. Kvinnorepresentationen i den andra kammaren ökade något mellan 1940-1970. Efteråt har representationen i princip ökat konstant till dess att mandatfördelning inom riksdagen varit nästintill lika mellan kvinnor och män.⁴⁰ Den stora ökningen under 70-talet grundas delvis i att politiska församlingar som hade ett stort antal manliga representanter och väldigt få kvinnor inte sågs som demokratiska. Att kvinnor och män skulle ha lika rätt till inflytande och att den politiska representationen skulle motsvara befolkningens sammansättning blev en alltmer självklar fråga. Detta innebar också att den låga representationen av kvinnor såg som ett problem, ett problem som politikerna hade skyldighet att lösa. Från första diskussionen kring aktiva åtgärder för att öka kvinnorepresentationen till att sådana åtgärder infördes tog tid. 1993 införs Varannan damernas men diskussionen om varvade listor hade inom den socialdemokratiska kongressen ägt rum redan 1928.⁴¹

Vad är det då som har gjort att Sverige har blivit ett relativt jämställt land som ofta framställs som ett föregångsland? Teorierna är många men en del av de faktorer som läggs fram är att kvinnor till stor del utför förvärvsarbete, att den offentliga välfärdssektorn är stark och väl uppbyggd, att välfärdspolitiken i Sverige är kvinnovänlig och att jämställdhet har blivit en institutionell fråga med exempelvis jämställdhetslagar och jämställdhetsombud.⁴² Kvinnors representation i de skandinaviska länderna har tagit långt tid att uppnå och skedde utan lagstiftad könskvotering. Under den tid kvinnorepresentationen ökade i bland annat Sverige var det inte heller något av partier som använde sig av könskvotering. Kvinnorörelserna i världen idag är troligtvis inte villiga att vänta lika länge på en mer jämn politisk

---

³⁹ Wängnerud L. 1999 s. 22

⁴⁰ Freidenvall L. 2006 s. 5

⁴¹ Ibid. s. 6-f

⁴² Ibid. s. 5

representation mellan könen. Kvotering kan därför ses som en snabbare väg för att nå jämställdhetsmål i fråga om politisk representation.⁴³

Idag är det en självklarhet för riskdagspartierna att förspråka en jämnare fördelning mellan män och kvinnor, annat vore politiska självmord. En rekommenderad särbehandling gällande kön förspråkas också av FN, detta i The Beijing Platform for Action. Även om politikerna är överens om att en jämn fördelning gällande makt och inflytande är att föredra kan det skilja väsentligt mellan vilka åtgärder politikerna är villiga att införa. Även om många partier är positiva till jämställdhet och också kvotering kan dessa värden få stå tillbaka när andra värden står hotade. Det kan exempelvis handla om principer inom nomineringsprocesser eller om det finns väldigt få mandat. Flera faktorer kan påverka huruvida kvotering och jämställdhetsvärden rankas, exempelvis i jämförelse med kompetens och geografisk representation.⁴⁴

---

⁴³ Dahlerup D och Freidenvall L. 2003 s. 2

⁴⁴ Freidenvall L. 2006 s. 6-f

4 Förklaringar till ökad kvinnorepresentation

I följande kapitel ges en beskrivning av olika förklaringar till en ökad kvinnlig representation inom folkvalda parlament. Det går att skilja mellan två olika former av förklaringsmodeller, strukturella och strategiska. Könkvotering är en partistrategisk åtgärd för att nå ökad kvinnorepresentation.

4.1 Strukturella förklaringsmodeller

En av de förklaringar som betonas när det kommer till en jämn fördelning mellan könen gällande politisk representation är hur valsystemet är utformat. Den forskning som har genomförts om valsystem och kvinnlig representation visar att stater som har proportionellt valsystem har en högre kvinnlig representation än ett majoritetssystem. Anledningen till varför majoritetssystemet missgynnar kvinnlig representation kan bero på att det enbart väljs ut en kandidat per valkrets. Det är inte ovanligt att partiet väljer ett mer etablerat namn för posten, till exempel den sittande politikern. Detta gynnar mäns representation inom politiken och som representanter för valkretsen. Finns det istället fler tillgängliga mandat, som i ett proportionellt valsystem, gynnas kvinnorepresentationen. Kvinnors möjlighet till representation främjas inte enligt forskning av konkurrens mellan kandidater, därför ökar deras chans till mandatplats om det inte finns en sådan konkurrens som det gör i ett majoritetssystem. Det anses inte heller vara en fördel att endast lägga fram vallistor med manliga namn, detta kan uppfattas som diskriminerade, av den anledningen är också chansen större att kvinnliga förslag till representanter läggs fram.⁴⁵ Forskning visar också att om ett parti har många mandat har partiet oftast en högre kvinnorepresentation. Partier med få mandat tenderar att ha fler manliga representanter. Inte endast partiernas storlek har betydelse utan även den ideologiska förankringen. Studier har visat att vänsterorienterade partier oftast har en högre kvinnlig representation än partier som är högerorienterade. En av anledningen kan vara att vänsterorienterade partier har ett större fokus på jämställdhet och har oftare än högerorienterade partier en större omtanke för grupper som inte varit inkluderade i makten. Dessa partier är oftast mer positiva till kvotering än center- och högerpartier, vänsterorienterade partier anser i större utsträckning att kvotering leder till ökad jämställdhet.⁴⁶

---

⁴⁵ Freidenvall L. 2006 s. 17-f

⁴⁶ Ibid. s. 18

En annan faktor som tros påverka den kvinnliga representationen inom politiken är den socioekonomiska situationen. De stater som har en högre socioekonomisk utveckling har oftast en större kvinnorepresentation än stater som har en lägre utveckling. Detta grundar sig i två faktorer, förvärvsarbete och utbildning. Kvinnor som har haft möjlighet att yrkesarbeta kommer i större utsträckning engagera sig i fackliga organisationer och intresserar sig mer politiskt. När den kvinnliga utbildningsnivån är hög kommer också delaktigheten i samhället öka och som följd av det ökar också det politiska intresset. En annan förklaring till huruvida kvinnorepresentationen inom politiken är hög eller låg är kulturella faktorer. I länder där kvinnorollen är mer traditionell är kvinnlig representation lägre än andra länder, exempelvis är kvinnor inte representerade i lika utsträckning inom katolska länder som protestantiska.⁴⁷

De strukturella förklaringar har kritiserats av nyare forskning som menar att dessa faktorer inte har visat sig vara så signifikanta för ökad kvinnlig representation som man tidigare trott. Nyare forskning betonar istället strategiska förklaringsmodeller och kritiserar de strukturella förklaringarna eftersom att de inte tar hänsyn till medvetna satsningar som gjorts för att öka den kvinnliga representationen. Ett exempel som tas upp är den enorma ökningen av kvinnlig representation i Sverige under 70-talet. Denna ökning kan gärna inte förklaras med hur valsystemet är utformat eftersom det inte förändrades under den tiden. Diane Sainsbury anser att det är viktigt att betona handlingar och processer som har skett och de aktörer som arbetat för att öka representationen av det kvinnliga könet. Ett sådant exempel är den kvinnorörelse som existerade under 60 och 70-talet. Flera forskare är enade om att de strukturella förklaringsmodellerna kan öka eller minska möjligheterna för kvinnorepresentation men att den viktigaste faktorn är förekomsten av kvinnliga partiaktivister. En annan faktor som tas upp som betydelsefull är förekomsten av kvoteringsregler. Sammanfattningsvis innebär det att de strukturella förklaringarna endast kan påverka om det finns aktörer som agerar, såsom kvinnorörelser och partiaktivister.⁴⁸

4.2 Politiska strategier

De politiska partierna kan arbeta för att öka kvinnorepresentationen inom politiken. De strategier som kan användas delas av Norris och Lovenduski in i tre kategorier. De tre strategierna är retoriska strategier, aktiva åtgärder och positiv särbehandling. De

---

⁴⁷ Freidenvall L. 2006 s. 18-ff

⁴⁸ Ibid. s. 21-f

retoriska strategierna handlar om partiets uttalanden om kvinnlig representation, de aktiva åtgärderna kan vara insatser som ska främja den kvinnliga representationen och positiv särbehandling innebär någon form av könskvotering. De politiska strategierna som handlar om kvinnorepresentation kan med andra ord se olika ut. Partierna kan exempelvis uttala eller skriva ner allmänna mål om ökad kvinnorepresentation. I sådana uttalanden eller skrivningar finns det dock inte några särskilda åtgärder för hur och när kvinnorepresentation ska öka. En annan strategi som politikerna kan använda sig av är rekommendationer. Vid en sådan strategi tydliggör partiet vilken riktlinje de önskar sträva mot, exempelvis hur många procent som ska vara kvinnor eller vad en minimivå för kvinnlig representation skulle kunna vara. En del partier använder sig också av kvotering, denna ses som tvingande och ska vara inskriven i partiets stadgar.⁴⁹

---

⁴⁹ Freidenvall L. 2006 s. 28-f

5 Teoretisk referensram

I detta kapitel kommer två genusteorier presenteras. Först kommer Yvonne Hirdmans tankar om genussystemet redogöras och därefter Raewyn Connells teori om socialt förkroppsligande. Dessa två teorier kommer sedan att användas för att analysera om argumenten för eller emot könskvotering har stöd av genusförklaringarna.

Att förändra samhället till ett mer jämställt samhälle kräver en förändring. För att förändra den maktordning som finns mellan kön behövs det en förståelse för vad kön är. Jämställdhetsfrågan är också starkt kopplad till frågan om makt. Vad makt egentligen är kan vara svårt att besvara och kan variera från situation till situation. Sammantaget kan makt beskrivas som maktordningen, alltså relationen mellan överordnad och underordnad. I frågor som behandlar kön handlar detta om hur kvinnor är underordnade män och vad som orsakar att denna struktur fortfarande står fast.⁵⁰

Kön har tidigare setts som något som vi är och vad vi gör. Ofta har könen ansetts vara något som kompletterar varandra. Av denna anledning har det också varit vanligt att kvinnor som erfarit mycket makt blivit ifrågasatta. Sådana kvinnor tenderar nämligen att ta del av männens uttryck och sfär. Kvinnan har alltså ”inkräktat” på mannens revir. Kvinnans makt har istället setts utifrån det faktum att hon föder barn. Det innebär också att hon har haft mer ansvar för barn och hem. Ansvar är emellertid inte detsamma som makt. En sådan syn på kön leder till en könsordning där kvinnan erfar mindre makt än mannen.⁵¹

Mannen är överordnad kvinnan vilket innebär att kvinnan är underordnad. Detta är inte något som uttalas som önskvärt utan samhällets ambition är att vara jämställt. Det innebär att anpassningen överordnad/underordnad sker i tysthet. När maktstrukturen lyfts upp i diskussion är det inte ovanligt att de grövre exemplen lyfts upp, såsom våldtäkt, istället för de vardagliga. Kvinnor och män är inte likbördiga i relationen till varandra utan är ojämlika parter. Samhällets normer påverkar befolkningen och vi handlar efter dessa, maktordningen fasthålls eftersom kvinnor definierar sig som kvinnor (och de normer som ingår).⁵² Enligt Foucault är både den överordnade och den underordnade parten fast i normsystemet. Den överordnade vill oftast bibehålla sin makt

---

⁵⁰ Thomsson H. 2002. s. 74

⁵¹ Ibid. s. 75-f

⁵² Ibid. s. 79

och sin position medan den underordnade vill öka sitt inflytande och maktutövande. Enligt Foucault finns det två olika former av makt, den suveräna makten och den produktiva makten. Den suveräna makten innebär att den överordnade har stöd av lagar och förordningar. Den produktiva makten handlar om vad som definieras som det normala gällande handling och vårt sätt att vara. Motsatsen till det som anses vara normalt är det avvikande. Dessa två former av makt styrs till stor del av den överordnade makten (i detta fall män) och är väsentliga för att kunna utöva makt. Den underordnade ses istället som udda och blir begränsad av de lagar och förordningar som existerar i samhället.⁵³

5.1 Genussystemet – Yvonne Hirdman

Att männen har erhållit mer makt och är överordnade i kategorin kön kan förklaras genom Yvonne Hirdmans tankar kring genusystemet. Enligt Hirdman uppfattar vi saker i motsats till varandra, ett sådant synsätt skapar också strukturer. Vi använder oss av begrepp för att förstå världen och till dessa begrepp kopplas olika värden. Eftersom vi gärna ser saker i motsatser till varandra värderar vi ofta begreppen hierarkiskt. Genussystemet innebär att könen hålls isär, alltså kvinnligt och manligt, samt att den manliga normen är överordnad. Denna överordning förklaras genom att mannen har kopplats till själ och kvinnan till kropp. Denna uppdelning och värdering leder till att mannen ses som norm för det mänskliga medan kvinnan anses vara mer djurisk. Männen ses som självreflekterade medan kvinnor är känslostyrda. Konsekvensen av en sådan bild av könen har bidragit till att männen erhållit mer makt och inflytande samt haft utrymmet att tolka och konstruera den sociala verkligheten.⁵⁴

Yvonne Hirdmans förklaring till genus grundas på det görande som sker i relation till varje kön. Det finns en komplex bild av vad som förväntas av män och kvinnor och utifrån denna bild skapas också sociala praktiker. Det existerar en form av tankefigur om de olika könen, denna tankefigur är också starkt kopplad till det biologiska könet, och är föränderlig. Genussystemet ska enligt Hirdman ses som en ordningsstruktur av kön. Detta eftersom genusystemet består av flera processer, föreställningar, förväntningar och fenomen. Själva systemet är dynamiskt och resulterar i tydliga mönster som också kännetecknas av regelbundenhet. Detta system innehåller två tydliga

---

⁵³ Thomasson H. 2002. s.80-ff

⁵⁴ Ibid. s. 76-f

delar som är fasta oavsett tid och rum. Den ena principen i system utgår från uppdelningen mellan könen, alltså att man inte bör blanda kvinnor och män. Utöver denna princip existerar också en hierarki mellan könen. Det kön som ses som normalt och som utgör normen är mannen. Kvinnan är därmed det avvikande och står därmed längre ner i hierarkin. I ett mer sofistikerat samhälle är särhållandets logik mer komplext och därmed kan det vara svårare att se direkta uttryck av det. Segregationen av könen leder till en normalisering av den manliga normen.⁵⁵

Hierarkin mellan könen grundas i särhållningen, exempelvis inom arbetslivet. Att könen hålls isär leder också till föreställningar om könen, att en kvinna gör en sak på en plats bidrar till slutsatser om att hon är på ett visst sätt. Det är när maktskapandet läggs till i denna uppdelning som den ger oönskade effekter. Könen formas efter hur de delas upp. Denna uppdelning grundar sig i könets biologiska olikheter, det vill säga att män inte kan föda barn. I denna uppdelning finns också en maktstruktur där kvinnor drar det kortaste strået. Genom att denna uppdelning sker och att varje kön tillskrivs egenskaper lär vi oss också våra kön, det är alltså inget vi föds till. Genom att identifiera den andra identifieras också det egna könet. Kvinnor står inte utanför detta system utan är lika delaktiga i att upprätthålla den maktstruktur som genussystemet innebär. Genussystemet ska förstås genom tre olika ramar, den kulturella överlagring, den sociala integrationen och socialiseringen. Den kulturella överlagringen förklarar Hirdman med begreppet tankefigurer (alltså föreställningar). Institutioner och arbetsfördelning är exempel på den sociala integrationen, där en uppdelning mellan könen är tydlig. Det sistnämnda är socialisering som egentligen går att översätta med direkt inläring, där vi tidigt får veta vad som förväntas av oss som man och kvinna.⁵⁶

Genuskontrakt är ett begrepp som Hirdman använder när hon belyser hur könen förhåller sig till varandra. I dessa kontrakt existerar det förväntningar på de olika könen och förs vidare i generationer. Föräldrarna visar barnet genuskontraktet genom att vara en del av det och introducerar de förväntningar som existerar på sitt barn (utifrån kön). I genuskontraktet är förväntningarna på mannen och kvinnan inte desamma. Mannens frihet uppmuntras medan kvinnan förväntas vara mer kontrollerad av exempelvis sociala seder. Både mannen och kvinnan är påverkade av detta kontrakt och begränsas. Män har längtat efter symbios och kvinnor efter frihet och endast genom varandra har det varit

---

⁵⁵ Hirdman Y. 1988. s.50-ff

⁵⁶ Ibid. s.52-f

möjligt att ta del av den andras privilegier. Enligt Hirdman är det väsentligt att det finns ett begrepp som genussystem, utan detta begrepp är det inte möjligt att belysa förhållandet och problematisera det. Genom att lyfta upp genussystemet lyfts inte endast en kvinnofråga upp utan en fråga som handlar om människans samtid. Det är inte endast genussystemet som påverkas av politiken utan också politiken som påverkas av genussystemet. Därmed är det inte endast en fråga som berör kvinnor.⁵⁷

Eftersom könen är uppdelade efter den biologiska skillnaden hålls särhållandet intakt. Genussystemet med dess tankefigurer om könen bibehålls på grund av denna uppdelning i kvinna och man. Utifrån dessa förställningar växer det fram ett beroende mellan könen. Detta system leder till en konflikt eller maktkamp mellan könen, eftersom särhållandet är så centralt. För att skapa en skillnad och ett förändrat förhållande mellan könen poängterar Hirdman könens likheter. Om särhållandet bryts och kvinnor kan göra det män gör och män kan göra det kvinnor gör, kan likheterna mellan könen tydliggöras. Varje människa har en förmåga att förstå och tänka, där är människor lika, oavsett kön. Kvinnan har tagit sig in på ”manliga områden” under historien, detta har dock inte nödvändigtvis lett till att den manliga normen brutits och ifrågasatts. Istället går det att se att när kvinnor tagit sig in i manliga områden, har männen gett sig av till nya områden. På så sätt bibehålls särhållandet och med det den manliga normen. Vi ser en utveckling idag där det olika har försvagats och det lika stärkts, kvinnor och män rör sig inom samma områden och hierarkin blir inte längre lika tydlig.⁵⁸

5.2 Socialt förkroppsligande – Raewyn Connell

Genus har enligt Raewyn Connell blivit en sådan naturligt del i vårt vardagsliv att vi reagerar när någon avviker från genusrollen. När kvinnor och män inte agerar efter genusordningen kan reaktionerna bli att personen ses som onaturlig, ett exempel är när en person blir förälskad i någon av samma kön. Detta tillhör inte genusnormen, enligt denna är förhållandet mellan en kvinna och en man det normala. Eftersom samkönade förhållanden avviker från genusnormen kan det därför ses som onaturligt. Anledningen är att genusordningen är så ingrodd i samhället att det är lätt att uppfatta det som den naturliga ordningen. Genusordningen och vad som anses vara ”normalt” får spridning i

---

⁵⁷Hirdman Y. 1988 s. 54-ff

⁵⁸Ibid. s. 57-ff

samhället genom att vi alla bär den vidare. Vi ser ständigt resultat av genusnormerna och genom att bibehålla denna ordning skapar vi större genuskillnader.⁵⁹

Begreppet genusidentitet kan beskriva en process som innebär att vi utvecklas till antingen man eller kvinna och med allt vad det innebär. Vi lär oss och konstrueras till att antingen bli feminina eller maskulina. Varje individ förhåller sig till genusordningen och konstruerar sig själv i förhållande till den. Av den anledningen finns det variationer kring genusordningen. Alla kvinnor anses t.ex. inte vara feminina, en del kvinnor ses istället som maskulina. Ett annat exempel är att alla män inte är familjeförsörjare utan istället försörjer kvinnan hemmet. Som individ kombinerar de flesta både kvinnliga och manliga egenskaper utifrån genusnormer, men i olika stor utsträckning. När kvinnor tar stor del av manliga egenskaper eller vice versa kan detta uppfattas som stötande eftersom det går emot de traditionella rollerna.⁶⁰

Genusordningen för med sig ojämlikheter. Uppdelningen kvinnor och män med dess innebörd påverkar också individens möjligheter. Några exempel på sådana orättvisor är att företag till större del drivs av män, dessa innehar också den större delen av rikedomerna. Religiösa institutioner och andra stora institutioner drivs framförallt av män. I många länder är läskunnigheten större hos män än kvinnor, detta visar att män i större utsträckning får ta del av utbildning. Makt och inflytande i många frågor och förhållanden i samhället tilldelas i större grad män. Forskningen visar också att män drabbas av genusordningen, även om de i större utsträckning än kvinnor nyttjar fördelar. Män som avviker från genusnormen trakasseras och utsätts för hot och våld, exempelvis homosexuella män eller feminina män. Utifrån ett hälsoperspektiv riskerar män i större utsträckning drabbas av arbetsrelaterade olyckor, riskerar att bli våldsoffer och är en större riskgrupp för alkoholproblem.⁶¹

Genus ses vanligtvis som den kulturella skillnaden mellan kvinnor och män, alltså den som konstrueras genom och bibehålls av människor. Uppdelningen mellan kvinnor och män har sin grund i biologin, där könen delas upp i hanar och honor. Utgångspunkten för denna uppdelning är reproduktiviteten, där hanar och honor är nödvändiga. Genus kan förklaras som den sociala eller psykologiska uppdelningen som finns i relation till

---

⁵⁹ Connell R. 2009 s. 18

⁶⁰ Connell R. 2009 s. 18-20

⁶¹ Ibid. s. 20-21

den biologiska. Kvinnor och män förklaras genom skillnader till varandra. Enligt Connell finns det dock kritik till en sådan definition. Verkligheten är nämligen inte så uppdelad i skillnad som uppfattning om genus, det är därför svårt att utgå från en sådan förklaring i forskning. En sådan definition kan också leda till att vi missar stora delar av genusegenskaper i de fall där skillnaderna inte existerar. Kortfattat innebär det att där det inte finns skillnader finns inte heller genus. Ett lesbiskt par skulle i detta fall inte kunna granskas utifrån genus eftersom skillnaderna inte existerar (eftersom det inte existerar en man i förhållandet). Det leder också till en mycket smalare forskning om genus eftersom genusskillnader endast granskar skillnader mellan kön och inte inom ett och samma kön. Kvinnor emellan och män emellan kan också skilja sig markant åt och i sådana fall kan också genusförklaringar vara aktuella.⁶²

Forskning bör inte begränsas genom att endast undersöka skillnader, detta bidrar till en skev bild och inte en tillförlig förklaring om genus. Istället för att undersöka skillnader bör sociala relationer ligga till grund i genusforskningen. Sociala relationer påverkar hur individer och grupper agerar och genusmönster har en tydlig påverkan på dessa relationer. Strukturer är ett begrepp som innebär att vissa sociala relationer är vanligt förekommande och följer samma mönster, genus är en sådan social struktur. Denna sociala struktur har sin utgångspunkt i våra kroppar, alltså de biologiska skillnaderna, och hur samhället förhåller sig till dessa. Förhållningssättet till människokroppen bidrar till konsekvenser om hur vi bör och inte bör vara. Genus är ett socialt fenomen som formar individen. En sådan social struktur kan vara så stark att den kan verka oföränderlig men sanningen är att genusordningen ändras konstant. Vad genusnormen innebär skiljer sig från tid och kultur men det är fortfarande samma struktur. Eftersom genus är socialt konstruerat och inte biologiskt är det inget som är konstant. Av den anledningen borde det också vara möjligt att förändra genusordningen.⁶³

Mycket av forskning om genus och kön har sin utgångspunkt i skillnaderna. Antingen handlar det om de biologiska skillnaderna eller de sociala skillnaderna. Olika forskare har olika utgångspunkter i genusfrågan. En del ser människans som en del av sitt kön, på grund av biologiska skillnader skapas också genusmönster. Att män i större utsträckning är chefer eller har andra höga poster skulle genom en sådan teori förklaras av deras högre testosteronnivå. Testosteronet leder till en aggressivitet som är

---

⁶²Connell R. 2009 s. 23-24

⁶³Ibid. s. 24-26

fördelaktig när man konkurrerar om positionen. Sådan forskning har i större utsträckning gjorts av män och det är vanligt förekommande att genusordningen förespråkas. Andra forskare ser istället skillnaderna utifrån sociala konstruktioner. Varje individ färgas av sin omgivning och sitt samhälle och på så sätt formas man efter rådande genusnormer. Detta synsätt på genus har varit vanligt inom feministisk forskning. Connell anser inte att någon av dessa förklaringsmodeller är ett tillfredsställande sätt att beskriva genus.⁶⁴

Forskningen om skillnader mellan könen har varit stor, oavsett om forskningen utgått från biologiska eller sociala förklaringar. Ett vanligt resultat i forskning om skillnader är att könsskillnaderna inte är särskilt stora och i vissa områden existerar de inte alls. Utgångspunkten har dock bidragit till flera diskussioner och bestämmelser. Tanken om skillnader mellan män och kvinnor förklarar exempelvis varför kvinnor inte haft rösträtt och varför de inte kunnat ta del av samma utbildning som män. Samtidigt har samma utgångspunkt bidragit till att kvinnor i större utsträckning understöds till chefsposter eller representation i exempelvis folkvalda parlament med förklaringen att kvinnor besitter andra egenskaper än män. Även om kvinnor har gynnats av förklaringsmodellen är det framförallt män som dragit fördelar av sådana modeller. Ett exempel kan vara att kvinnor inte uppfattas som lämpliga chefer eftersom de saknar de egenskaper som är nödvändiga. Även om en stor del av forskningen visar att några signifikanta skillnader mellan könen inte existerar är det sådana förklaringar som varit vanligt förekommande⁶⁵

Raewyn Connells teori utgår från något hon kallar socialt förkroppsligande och den reproduktiva arenan. Enligt denna teori är det inte möjligt att skilja den biologiska och den sociala analysen, utan dessa hör ihop. Kvinnor och män delas upp utifrån kroppsliga skillnader som är tätt sammanknutna med vissa biologiska förklaringar. Kropparna delas i grund och botten upp utifrån reproduktiva förklaringar, därav kvinnor och män. Till dessa kroppar byggs det också upp sociala egenskaper och strukturer, t.ex. förväntningar, som är nära sammankopplad med den fysiska kroppen. En sådan struktur kallar Connell socialt förkroppsligande och genus är en form av socialt förkroppsligande. Genus urskiljer sig från andra socialt förkroppsligande förhållande eftersom den till så stor del är sammanknuten till kroppen. Enligt denna teori är den reproduktiva arenan väsentligt för att förklara genusförhållanden. Utifrån hur människan

---

⁶⁴ Connell R. 2009 s. 76-ff

⁶⁵ Ibid. s. 86-88

fortplantar sig har en genusordning utformats. Att vi har olika roller i fortplantning är mycket sant, det finns alltså biologiska skillnader. Dessa skillnader har dock legat till grund för en genusordning som är orimlig som förklaring till de biologiska könen. Det finns inget i den biologiska grunden, alltså fortplantningsprocessen, som kan förklara genusstrukturer inom vissa områden. Vi har alltså skapat sociala strukturer som är sammankopplade med reproduktiviteten, genusordningen är inte ”naturlig”.⁶⁶ *Vi föds i blod och smärta och vi föds i en social ordning.*⁶⁷

Sammanfattningsvis kan Connells teori beskrivas som att en stor del av vårt sociala liv grundar sig i fortplantningens mekanismer. Relationerna mellan individer och grupper färgas av sambandet mellan det sociala förhållandet och våra fysiska kroppar, det bildas genusrelationer. Genusrelationer ser inte likadana ut över hela världen, alltså kan den sociala strukturen förändras från samhälle till samhälle och i tid. Detta har också lett till medvetna strategier eller förändringar för att förändra genusrelationer och genusordningen i samhället, eftersom denna inte ses som rättvis. Genus förändras med tiden, men i relation till kroppen.⁶⁸

Genusordningen som existerar i samhället påverkar genusrelationer i övriga institutioner och organisationer. Den påverkar också vår egen uppfattning om genus, vi formar oss själva men är starkt påverkade av den ordning som existerar. När relationer inom samhället är vanligt förekommande och varaktiga talar man om strukturer, motsatsen är att relationerna är slumpmässiga och flyktiga. Genus kan på så sätt ses som en social struktur i samhället. En struktur förklarar hur vi förväntas handla och vad konsekvenserna av vårt agerande bli, en struktur är däremot inte fast. Strukturer existerar endast genom att människor skapar dem. Genusordningen som social struktur är alltså skapad av människor utifrån en historisk kontext och fortgår när vi tillåter den att göra så.⁶⁹

---

⁶⁶ Connell R. 2009 s. 95- ff

⁶⁷ Ibid. s. 96

⁶⁸ Ibid. s. 99-100

⁶⁹ Ibid. s. 103-f

6 Könkvotering

I följande del redogörs könkvoteringsbegreppet och vanliga argument för och emot könkvotering. Avslutningsvis presenteras en sammanställning av de mest förekommande argumenten inom diskussionen. Denna sammanställning kommer att ligga till grund för resultatanalysen.

Könkvotering kan ske inom olika sektorer men inom politiken är syftet att säkerställa att kvinnor blir representerade inom den politiska sfären. Den vanligaste formen av kvotering inom politiken är att öka den kvinnliga representationen eftersom problematiken oftast ligger i att kvinnor inte är representerade i samma grad som män. Könkvotering kan också ske utifrån syftet att öka representationen av män, det gäller yrken där en hög kvinnorepresentation är vanligt, exempelvis socialt arbete.⁷⁰ Att införa kvotering innebär ett krav på att partier arbetar aktivt för att kvinnor och män ska ha lika tillgång till den politiska sfären genom en mer jämn fördelning av platserna. Om kvotering är ett krav måste de politiska partierna aktivt leta efter kvinnliga representanter. Kvotering kan uppfattas som en åtgärd som stärker bilden av att kvinnor behöver extra hjälp för att avancera inom politiken. Enligt Dahlerup och Leidenvall leder inte kvotering till detta. Eftersom kvoteringsregler oftast är utformade så att det finns direktiv om att fördelningen ska vara jämnt delad mellan könen (50/50) eller en minimum gräns som gäller båda könen, innebär kvotering en begränsning/möjlighet för båda könen. Sådana direktiv leder också till att kvinnor inte kan utgöra 80 procent av de folkvalda representanterna. Könkvoteringsregler blir på så sätt könsneutrala och skyddar båda könen i fråga om representation.⁷¹

Hur väl kvoteringen ger resultat grundas till stor del i implementeringsprocessen. Det kan exempelvis vara svårt att öka kvinnorepresentationen när det redan är platser upptagna. Om personer blir omvalda vid ett val innebär det att partiet måste ta bort platsen från någon för att ge denna till en kvinna. Eftersom det är vanligt i omval att de representanter som redan sitter blir omvalda blir detta en svår situation. Dahlerup menar att de personer som är tveksamma till kvotering ofta kan vara sådana som är rädda att bli av med sin egen plats.⁷² Diskussionen om könkvotering har både väckt stora protester men också setts som en verklig jämställdhetssatsning. Syftet med

---

⁷⁰ Dahlerup D. 2002 s. 1

⁷¹ Dahlerup D och Freidenvall L. 2003 s. 5

⁷² Dahlerup D. 2002 s. 3-f

könskvotering är att förändra representationen inom politiken så att både kvinnor och män är representerade i likastor utsträckning.⁷³

Könskvotering kan förklaras som en aktiv åtgärd för att förändra förhållanden mellan grupper i samhället. Dessa förhållanden är för tillfället inte jämlika, exempelvis att fler män är representerade i folkvalda institutioner, och för ett mer jämlikt förhållande mellan könen krävs en aktiv åtgärd för att förändra representationen. Att införa åtgärder som innebär en jämnare fördelning mellan olika grupper inom en samhällssektor anses vara en stark vision vars syfte är att skapa lika resultat mellan de olika grupperna.⁷⁴

6.1 Fördelar med kvotering

Ett argument som stödjer könskvotering inom politiken är rättviseaspekten. Att kvinnor och män ska vara lika representerade i folkförsamlingar anses vara en demokratifråga. Hälften av befolkningen består av kvinnor och i en demokrati ska också den offentliga beslutfattande makten företräda befolkningen, kvinnor som män.⁷⁵ När den offentliga beslutsmakten inte överensstämmer med befolkningens sammansättning indikerar detta att det finns mindre möjligheter för en viss socialgrupp i samhället, i detta fall kvinnor. Anne Phillips menar att det är viktigt att ifrågasätta männens rätt att dominera i politiska beslutfattande och att en sådan dominans riskerar att vissa sociala grupper förhindras att få tillgång till resurser. Det är alltså med andra ord orättvist att män dominerar den politiska makten.⁷⁶ Kvotering diskriminerar alltså inte män utan istället hindras kvinnor från att delta i det politiska livet på samma villkor som män. Enligt en sådan argumentation är kvotering en kompensation för den orättvisa som existerar mot kvinnor. Även den kvinnliga befolkningen, och dess erfarenheter, har rätt att bli representerade i det politiska livet.⁷⁷ Ett sådant argument kan också kopplas till hur legitim en folkvald sammansättning är. För att skapa legitimitet är det nödvändigt att stora grupper i samhället också är representerade i folkvalda församlingar.⁷⁸

Ett andra argument som framläggs vid diskussionen om kvotering handlar om resurser och erfarenheter. Att representationen inte är jämn mellan könen bör behandlas som en

---

⁷³ Thörnqvist M. 2006 s. 9 – f

⁷⁴ Ibid. s. 11-f

⁷⁵ Dahlerup D och Freidenvall L. 2003 s. 3

⁷⁶ Freidenvall L. 2006 s. 33

⁷⁷ Dahlerup D. 2005 s. 144

⁷⁸ Joyce P. 2013 s. 84

resursfråga, de resurser som inte tas tillvara är kvinnors erfarenheter. Om kvinnorepresentationen är låg finns det en risk att beslut som berör kvinnor inte tas upp inom politiken. På grund av strukturer inom samhället verkar kvinnor och män i olika sfärer, genom att representationen är lika mellan könen säkras det att frågor och erfarenheter från båda könen blir en del av politiken. Genom att ha en mansdominerad representation kan istället besluten bli ofullständiga, eftersom aspekter och kunskaper som kvinnor kan besitta inte tas i beaktning.⁷⁹

Ett intresseargument utgår från en kollektiv syn på kön. Med det menas det att kvinnor som socialgrupp kan ha andra intressen än män. Det kan exempelvis röra sig om frågor om jämställdhet och prostitution, där det går att anta att kvinnors intresse är större än mäns. Av den anledningen är det viktigt att kvinnor även sitter representerade i folkvalda församlingar, på så sätt säkerställts det att politiken behandlar hela befolknings intresse. Detta argument utgår från att män och kvinnor kan ha olika intressen, dessa intressen grundar sig i de sociala villkor som de olika könen har i samhället.⁸⁰ Drude Dahlerup betonar också att kvinnor är nödvändiga inom politiken för att kunna representera samhällets kvinnliga representation. Kvinnors erfarenheter är viktiga och betydande inom det politiska livet.⁸¹ Tidigare undersökningar har visat att det framförallt är kvinnliga representanter som fört fram politiska frågor som till största del är betydelsefulla för kvinnor. I modernare studier går det dock att utläsa att dessa skillnader minskat, det vill säga att åsikterna inte längre skiljer sig lika mycket mellan könen.⁸²

Om kön och relationen mellan kön ses som något som är socialt konstruerat och inte något medfött anser feminisitiska forskare att kön är, såsom klass, en grundläggande social grupp. Anne Phillips betonar vikten av vem som representerar befolkningen och att detta också påverkar vad som representeras, eftersom mycket av de politiska förslagen och förändringarna som partier vill genomföra är kortfattade och diffusa. Dessa förslag och förändringar kan inte innefatta alla de områden som partierna någon gång kan behöva ta ställning till. Där kommer också diskussionen om representation in. Vid de tillfällen politikerna behöver fatta beslut och ta ställning till sådant som inte

---

⁷⁹ Freidenvall L. 2006 s. 33

⁸⁰ Ibid. s. 33-f

⁸¹ Dahlerup D. 2005 s. 144

⁸² Joyce P. 2013s. 83-f

redan tillhör ett färdigt program är faktorer som kön och kulturell och social bakgrund viktigt. Det är enligt Phillips svårt att definiera vad som ska representeras, i detta fall rör det sig om kvinnliga intressen. Eftersom det inte går att dra några större slutsatser om vad som är kvinnliga intressen behöver istället representationen bland förtroendevala vara lik befolkningens sammansättning. Om det hade varit möjligt att veta vilka intressen kvinnor har skulle vem som helst kunna representera dessa, så är dock inte fallet. En ökad kvinnorepresentation är enligt Phillips det enda möjliga sättet att se till att kvinnors intressen blir tillgodosedda.⁸³

6.2 Nackdelar med kvotering

Den tydligaste kritiken mot kvotering är densamma oavsett i vilken situation kvotering diskuteras och utgår från ett liberalt perspektiv. Denna kritik går ut på att kvotering är orättvist och att det bör vara rätt person för uppgiften som tilldelas uppdraget, ingen person bör med andra ord särbehandlas.⁸⁴ Genom att en grupp, i detta fall kvinnor, får specifika rättigheter får inte alla samma möjligheter. En sådan argumentation utgår från att män blir diskriminerade i och med att kvinnor tilldelas rättigheter som män inte får ta del av⁸⁵.

En annan kritik mot könskvotering utgår från idén om det universella medborgarskapet. Utifrån detta tankesätt är kvotering en form av gruppsspecifik rättighet. Sådana rättigheter anses inte enligt teorin vara rättvis eftersom den universella modellen innebär att alla individer har samma rättigheter, ska behandlas lika och ha samma värde. Kvotering anses därför också vara orättvist eftersom det hindrar att alla ska ha samma möjlighet till att utöva sin frihet och tillfredsställa sina behov. Kortfattat innebär teorin att alla människor utgår från samma utgångspunkt och ska därför ha samma möjligheter och bortser därmed från maktförhållande och sociala strukturer.⁸⁶

Kvotering kan av motståndare ses som odemokratisk. I en demokrati ska väljarna kunna välja sina representanter, genom att använda sig av kvotering fräntas denna rättighet. Eftersom kön blir en faktor i fråga om representation kan också en negativ konsekvens

---

⁸³ Joyce P. s. 8-f

⁸⁴ Thörnqvist M. 2006 s. 13

⁸⁵ Dahlerup D och Freidenvall L. 2003 s. 4-f

⁸⁶ Freidenvall L. 2006 s. 9

bli kompetensfall. Det innebär att representanter väljs på grund av sitt kön och inte på grund av sin kvalifikation. Hypotetiskt sätt innebär detta att det skulle kunna finnas mer kompetenta representanter som inte får möjlighet på grund av kvotering. Ett annat argument som framställs är att politisk representation inte ska handla om sociala kategorier utan att det ska vara ett val om politiska ideologier och ståndpunkter. Om kvotering används i förhållande till kön kan det också tänkas följas av kvotering av andra grupper. Ett sista argument i kritiken mot kvotering är att den grupp som kvoteras, i detta fall kvinnor, inte själva vill bli valda endast på grund av sitt kön.⁸⁷

Fördelar	Nackdelar
Rättvisa – kvinnor och män ska i en demokrati vara lika representerade i folkvalda institutioner.	Rättvisa – alla ska ha samma möjlighet till politisk representation och ingen ska särbehandlas.
Resurser – kvinnor sitter på kunskaper som inte tas i beaktning om representationen inte är lik. Genom att inte könen är lika representerade använder vi inte resurserna på bästa sätt.	Odemokratiskt – representanterna ska väljas av folket och inte genom kvotering. Ideologi och politik ska vara grunden för representationen, inte representanternas kön.
Intresseaspekt – kvinnor och män kan ha olika intresse. Om representationen är lika mellan könen behandlas alla frågor.	Kompetensfall – kön går före kvalifikation. Den mest lämpade bör få företräde.
Legitimitet – en folkvald representation kan inte ses som legitim om en stor grupp av befolkningen inte blir representerad.	Ingen vill bli kvoterad – kvinnor vill inte bli valda endast på grund av sitt kön.

⁸⁷ Dahlerup D. 2005 s. 143

7 Resultatanalys

I resultatanalysen kommer genusteorierna användas för att analysera argumenten för och emot könskvotering. På så sätt besvaras också frågeställningen om könskvotering är en önskvärd metod, enligt genusforskning, för att öka den kvinnliga representationen inom folkvalda församlingar.

Ett av de starkaste argumenten för såväl de som stödjer könskvotering som för motståndarna av könskvotering är rättviseaspekten. Det kan ses som en rättviseaspekt att båda könen är representerade i folkvalda parlament och har lika inflytande i den politiska arenan. Rättviseaspekten kan tolkas annorlunda och ses som att alla borde ha samma möjlighet till politisk representation. Utifrån ett sådant argument ses särbehandling som orättvist, kvinnor behandlas annorlunda än män i urvalet. Utifrån såväl Connell och Hirdmans teorier om genus håller inte det senare argumentet. Anledningen är att det finns en tydlig könsordning och maktstruktur som gör att möjligheterna från början inte är desamma. Eftersom kvinnor drabbas i större utsträckning av könsordningen kan det behövas åtgärder som förändrar strukturen. Könskvotering kan i det avseendet ses som ett medel, inte ett mål.

Att kvinnor besitter andra kunskaper och att alla resurser i ett land inte tas tillvara på vid låg representation av kvinnor stämmer inte nödvändigt överens med Hirdmans och Connells teorier. I dessa teorier framkommer det att likheterna mellan könen är betydligt mycket större än skillnaderna, även om forskning tidigare fokuserat på att poängtera olikheterna. Att en kvinna skulle besitta andra resurser än en man är därför inte nödvändigtvis sant. Argumentet att ideologi och politik ska vara grunden för representation är troligtvis inget som någon av teorierna motsätter sig. Att könskvotering skulle bli odemokratiskt behöver dock inte utesluta det andra. Eftersom det fortfarande finns en tydlig könsstruktur med en inbyggd hierarki är det trots allt nödvändigt med kvinnlig representation. Eftersom strukturen inte är fast går den att förändra men då krävs också att särhållandet mellan könen minskar. Av den anledningen är det fördelaktigt med kvinnlig representation inom politiken, och könskvotering kan ses som nödvändigt.

Ett annat argument för könskvotering är att kvinnor har andra intressen än män och bör därför representeras i politiska församlingar, detta så att hela befolkningens behov blir tillgodosedda. Enligt Hirdman och Connells teorier ses inte detta som ett tillräckligt

legitimt argument. Anledningen är, som tidigare skrivit, att likheterna mellan könen är större än skillnaderna. Olika förväntningar och normer skulle emellertid kunna påverka kvinnor och mäns intressen så att dessa skiljer sig något. Dessa skillnader är dock inte lika påtagliga som likheterna. Argumentet kan därför ses som ett relativt svagt argument.

Risken för kompetensfall vid könskvotering är inte ett argument som är hållbart. Kön behöver inte nödvändigtvis gå före kvalifikation vid könskvotering. Enligt Hirdman och Connell ligger inte problematiken i att kvinnor inte är kompetenta. Problematiken ligger i att de kvinnor som är kompetenta ändå inte har tillgång till vissa arenor där män är överrepresenterade. Alltså är det åter igen särhållandet mellan könen som påverkar. Särhållande och betoningen på skillnader stänger ute kvinnor från maktpositioner.

Motståndare till könskvotering anser att ingen vill bli kvoterad och att det därför inte är en bra strategi för ökad representation. Det argumentet är inte möjligt att besvara utifrån genusteorier. Argumentet grundar sig på subjektiva känslor vilket är svårt att generalisera ifrån. Förespråkare för kvotering anser att det är nödvändigt med en jämn fördelning av den folkvalda representationen mellan könen för att den ska ses som legitim. De båda genusteorierna fasthåller just vikten av att minska särhållandet, såväl inom folkvalda representationer som resterande del av samhället. Genom att kvinnor och män existerar i samma sfär, i detta fall den politiska, minskar särhållandet. Detta kan också bidra till att hierarkin inte blir lika tydlig och att maktordningen förändras. Utifrån ett sådant resonemang är det möjligt att tolka att Connell och Hirdman anser att en folkvald representation är legitim först när båda könen är företrädade i lika stor utsträckning.

8 Slutsatser

I detta avsnitt diskuteras studiens resultat. Jag för också några personliga resonemang om könskvotering, och huruvida det ska ses som en önskvärd metod eller inte.

Resultatet visar att utifrån vanliga argument i diskussionen om könskvotering inom politiken så är kvotering en metod som till största del har stöd av Hirdman och Connells teorier om genus. Grundtanken inom genusteorierna är att genus är socialt konstruerat i förhållande till de biologiska könen. Så länge könen hålls isär och inte befinner sig i samma sfär kommer även det sociala könet kvarstå. Av den anledningen förespråkar Connell såväl som Hirdman att kvinnor och män inte särhålls, utan att båda representeras i samma arenor i så stor utsträckning som möjligt. Av den anledningen är det väsentligt att kvinnor och män är representerade i folkvalda parlament.

Flera av argumenten för att instifta kvotering inom folkvalda parlament grundar sig i att kvinnor och män har olika intressen och erfarenheter. Sådana argument är inte nödvändigtvis användbara utifrån nyare genusteorier. I sådana teorier har det framkommit att kvinnor och män inte skiljer sig åt i någon större utsträckning, vilket också borde leda till att intressena inte skiljer sig drastiskt. Det är dock möjligt att eftersom kvinnor och män behandlas annorlunda, har olika förväntningar samt befinner sig i olika arenor så kan det leda till att erfarenheter skiljer sig åt. Tidigare undersökningar styrker också det senare resonemanget. Det går självklart att argumentera för att det inte är nödvändigt men en jämn fördelning av könen i folkvalda representationer, vilket hade inneburit att kvotering inte fyllt något syfte. Utan kvinnlig representation har det dock visat sig att det finns en risk att politiska frågor som till största del berör kvinnliga intressen inte lyfts upp. För att kvinnliga intressen ska bli tillgodosedda, och därmed en stor del av befolkningens intressen, krävs en jämn fördelning. Så länge kvinnor och män befinner sig i olika sfärer och därmed har olika erfarenheter kommer också politiska frågor vara av olika stor vikt för de olika könen. Så länge vi inte kan fastställa exakt vad kvinnliga intressen är vore det mest rimliga att kvinnor sitter representerade i beslutfattande organ så att dessa intressen inte fränses.

Ställningstagandet i fråga om kvotering handlar till stor del vad man bedömer som rättvist. Rättviseaspekten har två olika infallsvinklar, samma möjligheter eller samma resultat. Det är tydligt att diskussionen förskjutits under senare år, från lika möjligheter till lika resultat. Anser man att lika möjligheter är rättvist kan inte könskvotering

förespråkas. Att införa kvotering inom politiken innebär att kvinnor kommer att särbehandlas, det är självaste syftet. Att det har existerat och idag fortfarande existerar en ojämställdhet inom politiken, åtminstone internationellt, går inte att förneka. Män har fortfarande större inflytande och en större andel av den politiska representationen. Kvotering implementeras inte helt oproblematiskt eftersom andra aspekter ska tas i beaktning inom politiken, där de politiska värderingarna kanske är det främsta. Samtidigt visar historien oss att kvinnor ofta fått missgynnsamma möjligheter från början, exempelvis hur valsedlar varit utformade. I Norden finns idag en hög representation utav kvinnor i parlamentet, detta utan att det finns en lagstadgad könskvotering. Det är alltså möjligt att kvinnor och män blir lika representerade i folkvalda parlament och befinner sig i samma sfär utan att kvotering appliceras. Den jämna fördelningen kan förklaras genom Nordens valsystem, kvinnorörelserna påverkan och att kvinnor fick utföra förvärvsarbete och därmed blev ekonomiskt oberoende. Den kvinnliga närvaron inom folkvalda representationer ökade, om än långsamt. Eftersom representationen av kvinnor är vanligt i folkvalda församlingar inom Norden kanske könskvotering inte ses som lika nödvändigt i dessa länder. Det är möjligt att se könskvotering som ett alternativ i de nationer där kvinnlig representation inte är lika vanligt förekommande, för en snabbare förändring.

Eftersom genussystemet fortfarande är tydligt i samhället, även om köns roller förändrats, är den reella jämställdheten långt ifrån verkligheten. Lagstadgad könskvotering är en av de åtgärder som faktiskt kan göra en snabb och drastisk skillnad. I denna studie har fokus legat på politisk representation, men diskussionen om könskvotering handlar om så mycket mer. Eftersom genusteorier fastställer att så länge kvinnor och män förväntas göra olika saker och befinner sig i olika sfärer så kommer maktinflytandet vara olika så krävs också en förändring. Under historiens gång har flera initiativ tagit för att öka möjligheterna till lika representation, men resultatet har uteblivit. Rekommendationer om jämn fördelning, såväl på nationell som på internationell nivå, är en svag åtgärd som sällan lett till de resultat som önskats. Att införa könskvotering kan ses som en faktisk åtgärd för att öka den reella jämställdheten, såväl inom politiken som inom andra sfärer.

En intressant aspekt som inte undersökts och som hade kunnat vara av intresse för vidare forskning är att se i vilka områden inom folkvalda församlingar kvinnor och män

befinner sig. Att vi har en jämn fördelning i Sverige innebär inte nödvändigtvis att kvinnor och män arbetar med samma frågor. Inom politiken kan det fortfarande existera en tydlig genusordning. Kvinnliga representanter kan möjligtvis i större utsträckning arbeta med så kallade mjuka frågor, som omsorg och vård. Att öka den kvinnliga representationen inom politiken kanske inte är tillräckligt för att särhållandet mellan könen ska minska.

Referenser

Bryman Alan (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB

Connell Raewyn (2009) *Om genus*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB. 2:a upplagan

Dahlerup Drude (2002) *Using quotas to increase women's political representation*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance

Dahlerup Drude och Freidenvall Lenita (2003) *Quotas as a "Fast Track" to Equal Political Representation for Women – Why Scandinavia is no longer the model*. Stockholm: Department om Political Science

Dahlerup Drude (2005) *Increasing Women's Political Representation: New trends in Gender Quotas in Women in Parliament i Beyond number – a revised edition*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

Dahlerup Drude och Freidenvall Lenita (2008) *Kvotering*. Stockholm: SNS förlag

Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik och Wängnerud Lena (2012) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts juridik.

Freidenvall Lenita (2006) *Vägen till Varannan damernas – om kvinnorepresentation, kvotering och kandidaturval i svensk politik 1970-2002*. Stockholm: Stockholms universitet

Hellspong Lennart och Ledin Per (1997) *Vägar genom texten – handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur

Hirdman Yvonne (1988) *Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning*. Stockholm: Kvinnovetenskaplig tidskrift. Årgång 9, nr 3.

Joyce Patrick (2013) *Delaktighet i framtiden – utmaningar för jämställdhet, demokrati och integration*. Regeringskansliet statsrådsberedningen.

SOU 1987:19. *Varannan damernas – slutbetänkande från Utredningen om kvinnorepresentation*. Statens offentliga utredningar.

SOU 2007:067. *Regeringsformen ut ett könsperspektiv – en övergripande genomgång*. Statens offentliga utredningar.

Svanström Yvonne och Östberg Kjell (2004) *Än män då? – Kön och feminism i Sverige under 150 år*. Stockholm: Bokförlaget Atlas

Thomsson Heléne (2002) *Kvinnor, makt och förändring – att möta kvinnor i behov av stöd*. Lund: Studentlitteratur.

Thörnqvist Maria (2006) *Könspolitik på gränsen: debatten om varannan damernas och Thamprofessorerna*. Lund: Arkiv förlag.

Wide Jessica (2006) *Kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv – nationell och lokal nivå*. Umeå: Statsvetenskapliga institutionen Umeå universitet

Wängnerud Lena (1999) *Kvinnorepresentation: makt och möjlighet i Sveriges riksdag*. Lund: Studentlitteratur

Wängnerud Lena (2007) *Litteraturgranskningar*. Lund: Statsvetenskaplig Tidskrift. Årgång 106, nummer 3.

Nationalencyklopedins hemsida (www.ne.se)

Sökord: jämställdhet

2015-06-12